

YILDIZ SARAYI'NDA BAŞLAYAN DİPLOMATİK HEDİYELEŞMELER IŞIĞINDA TÜRK-JAPON DOSTLUĞU

Ömür Tufan*

Gönderilme Tarihi: 10.11.2024 - Kabul Tarihi: 24.12.2024

Özet

19. yüzyılda ekonomik, askerî, siyasi ve kültürel olarak Asya'nın yükselen bir değeri hâline gelen Japonya, bütün dünyanın dikkatini üzerine çekmiştir. Sultan II. Abdülhamid (1876-1909), şehzadeliği döneminde Japonya ve Japon halkına yönelik sevgi ve sempatisini saray çevresinde her fırsatta dile getirmiş, tahta geçtikten sonra da Japonya'ya olan ilgi ve merakı artarak devam etmiştir. İstanbul'a gayriresmî ziyarette bulunan Japon heyetlerini Yıldız Sarayı'na davet edip onlarla tanışmış, çok merak ettiği Japonya ve Japon İmparatoru Meiji hakkında bilgi almıştır. Sultan II. Abdülhamid, Japonya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında resmî temasların başlatılmasında önemli bir rol oynamıştır. Onun kişisel çabalarıyla 1887 yılında Japonya Türkiye'ye ilk resmî heyetini göndermiştir. Bu heyete İmparator Meiji'nin akrabası olan Prens Akihito Komatsu başkanlık etmiş ve beş kişilik maiyetiyle birlikte İstanbul'u ziyaret etmiştir. Sultan Abdülhamid, Prens Akihito Komatsu ve beraberindekileri Yıldız Sarayı'nda kabul etmiş ve onurlarına bir ziyafet vermiştir. 1888'de Japon İmparatoru Meiji'nin dostluk içerikli mektubu ile Japonya'nın en büyük nişanı, Sultan II. Abdülhamid'e diplomatik hediye olarak takdim edilmiştir. Böylece Türk-Japon dostluğu, Yıldız Sarayı'nda Sultan II. Abdülhamid'in özel gayretleriyle en üst seviyede başlamıştır. Akabinde karşılıklı hediyelerle bu dostluk pekiştirilmiştir. Japon İmparatoru'na dostluk ziyareti için gönderilen 609 mürettebatlı Ertuğrul Fırkateyni, dönüş yolunda fırtınaya yakalanıp batmıştır. Bu elim deniz kazasından sonra Türk ve Japon dostluğu, duygusal ve kalıcı bir gönül dostluğuna dönüşmüştür.

Anahtar kelimeler: Sultan II. Abdülhamid, İmparator Meiji, Ertuğrul Fırkateyni, Akihito Komatsu, Kushimoto, Yıldız Sarayı, Büyük Krizantem Nişanı, Oshima, Japonya, Türkiye, Osmanlı

TURKISH-JAPANESE FRIENDSHIP IN THE LIGHT OF DIPLOMATIC GIFTS EXCHANGES STARTING AT THE YILDIZ PALACE

Abstract

In the 19th century, Japan, which became the rising value of Asia in economic, military, political and cultural terms, attracted the attention of the whole world. Sultan Abdülhamid II (1876-1909) expressed his love and sympathy for Japan and the Japanese people at every opportunity in the palace circle during his princely period, and his interest and curiosity in Japan continued to increase after his accession to the throne. He invited Japanese delegations who paid unofficial visits to Istanbul to Yıldız Palace and met with them, and learnt about Japan and the Japanese Emperor Meiji, whom he was very curious about. Official visits from Japan to Turkey started with the special efforts of Abdülhamid II. For the first time in 1887, Prince Akihito Komatsu, a relative of Japanese Emperor Meiji, paid an official visit to Istanbul with a delegation of five people. Sultan Abdülhamid II received Prince Akihito Komatsu and his entourage at Yıldız Palace and hosted a banquet in their honor. In 1888, the Japanese Emperor Meiji's letter of friendship and Japan's highest honour was presented to Sultan Abdülhamid II as a diplomatic gift. Thus, the Turkish-Japanese friendship started at the highest level with the special efforts of Sultan Abdülhamid II at Yıldız Palace. Subsequently, this friendship was reinforced with mutual gifts. The Ertuğrul Frigate with a crew of 609 people, which was sent to the Japanese Empire for a friendship visit, was caught in a storm on the way back and sank. After this tragic sea accident, Turkish and Japanese friendship turned into an emotional and lasting friendship of the heart.

Keywords: Sultan Abdülhamid II, Emperor Meiji, Ertugrul Frigate, Akihito Komatsu, Kushimoto, Yıldız Palace, Great Chrysanthemum Order, Oshima, Japan, Türkiye, Ottoman

Sultan II. Abdülhamid (1876-1909), 1876 yılında tahta geçtikten sonra yönetim merkezini Dolmabahçe Sarayı'ndan Yıldız Sarayı'na taşımıştır. Osmanlı Devleti'nin resmî ikametgâhı ve yönetim merkezi artık Yıldız Sarayı olmuş ve burada ilk defa Türk-Japon dostluğunun temelleri atılmıştır. 19. yüzyılda Asya'nın askerî, siyasi, kültürel ve ekonomik alanlarda yükselen bir değeri hâline gelen Japonya, bütün dünyanın dikkatini üzerine çekmiştir. Henüz şehzadelik döneminde Sultan II. Abdülhamid'de Japonya'ya ve Japon halkına karşı saygı ve sevgiyle beraber büyük bir merak da başlamıştır. Bu dönemde gazetede Japonlar ile ilgili çıkan bir haber üzerine özel doktoru Mavroyani'ye “*Bu Japonlar çok hoşuma gidiyor. Senden bir şey isteyeceğim, doktor. Tanıdığım birçok ecnebi var. Onlardan, usulcacık tahkikat yap. Bu adamlar hakkında daha geniş malumat almak istiyorum.*”¹ talimatını vermiştir.

Türkler ve Japonlar arasındaki ilk diplomatik temas, Japonya'da Meiji Restorasyonu'nun ardından gerçekleştirilen reformlar kapsamında gerçekleşmiştir. İmparator Meiji döneminde (1868-1912) Japonya, uluslararası ilişkilerini ve kapitülasyon anlaşmalarını düzeltmek için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu dönemde Japonya hükümeti, özellikle Avrupa ülkeleriyle ilişkileri geliştirmek için diplomatik misyonlar düzenlemiştir. Bu bağlamda 1871 yılında Dışişleri Bakanı Iwakura'nın direktifi doğrultusunda kâtip Fukuchi Genichiro, Türkiye hakkında bilgi toplamak üzere İstanbul'a gönderilmiştir. Fukuchi'nin görevi, Osmanlı İmparatorluğu'nun genel durumunu incelemek ve Japonya'nın Osmanlı ile kurabileceği diplomatik ve ticari ilişkiler hakkında rapor hazırlamaktır. Fukuchi Genichiro, ziyaretinin ardından hazırladığı resmî raporda Avrupa Milletlerarası Fuarı'nda Türk mallarının geniş bir yer kapladığını ve bu durumun Osmanlı'nın ticari faaliyetlerdeki önemini gösterdiğini ifade etmiştir. Bu ziyaret, Türk-Japon ilişkilerinin temellerini atmış ve iki ülke arasında gelecekte kurulacak dostane ilişkilerin ilk adımlarından biri olmuştur.

Bu ilk gayriresmî tanışmadan yedi yıl sonra, 1878 yılında, bu kez daha somut bir temas gerçekleşmiştir. Avrupa seferinden dönen Seiki adlı Japon savaş gemisi, bir okul gemisi olarak İstanbul'a gelmiş ve burada 12 gün kalmıştır. Geminin kaptan ve subayları, Sultan II. Abdülhamid'in iltifatına mazhar olmuş ve çeşitli derecelerden nişanlarla onurlandırılmışlardır.

1881 yılının Mart ayında Japonya Dışişleri Bakanlığı Kâtibi Yoshida Masaharu liderliğindeki heyet, Japon hükümetinin İslâm dünyasına yolladığı ilk diplomatik heyet olarak dikkat çekmiştir. Yoshida Masaharu, İran'a gerçekleştirdikleri ziyaretin ardından İstanbul'a uğramış ve burada Sultan II. Abdülhamid ile iki kez görüşme fırsatı bulmuştur. Bu görüşmeler sırasında Sultan II. Abdülhamid, Japon heyetinden Topkapı Sarayı Koleksiyonunda bulunan Uzak Doğu porselenlerinin Çin ve Japon porselenleri olarak ayrılmasını rica etmiştir.

Sultan II. Abdülhamid'in İstanbul'u gayriresmî olarak ziyaret eden Japon heyetlerine göstermiş olduğu samimi ve dostane yaklaşımın iki ülke arasındaki ilişkilere yansımaları, hızlıca ve olumlu olmuştur. Nitekim 1881 yılında, Japon İmparatorluğu'nun Rusya'daki sefiri, Osmanlı İmparatorluğu'nun çarlığın başkenti olan Petersburg'daki temsilcisi Şakir Paşa'yı ziyarete gitmiştir. Bu görüşmede Japon sefiri, kendi hükümetinden aldığı yetkiye dayanarak Osmanlı tarafına bir teklifte bulunmuştur. Eğer Osmanlı hükümeti de kabul ederse iki ülke arasında ticaret antlaşması yapabileceğini ifade etmiştir. Böyle bir anlaşma, iki ülke arasında büyük ve samimi bir dostluğun kurulmasına zemin hazırlayacak, ekonomik bağları güçlendirecektir. Bu yarı resmî diplomatik girişim, Osmanlı İmparatorluğu ile Japonya arasında kalıcı bir ticari dostluk oluşturma çabalarının ilk örneği olarak dikkat çekmektedir.

Sultan II. Abdülhamid iktidarda olduğu zaman, Japonya'da da imparator olarak Meiji (1868-1912) bulunmaktaydı. Türkçe ve Osmanlıca kaynaklarda İmparator Meiji'den “Mikado” diye bahsedilmektedir. Bu tabir, resmî adı değildir. Mikado kelimesinin aslında “kapı”, “büyük şah (padişah, sultan)” gibi anlamları olsa da belgelerde İmparator Mikado yerine İmparator Meiji adının kullanılması daha

1 Ziya Şakir, *Sultan Hamit ve İmparator Mikado*, İstanbul: Akıl Fikir Yayınları, 2009, 25.

uygun görülmüştür. İmparator Meiji, 1852 yılında doğduğu zaman ona verilen isim Sachi-no-miya'dır. Veliyaht olarak kabul edildiği 28 Eylül 1860 yılında "Mutsuhito" ismini almıştır. İmparator olarak vefat ettikten sonra ise "İmparator Meiji" (Meiji Tennou) adı verilmiştir. Bu nedenle resmî yazılarda ve belgelerde İmparator Mikado değil, İmparator Meiji adı kullanılmaktadır.

1887 yılında ise İmparator'un yeğeni Prens Akihito Komatsu'nun beş kişilik bir heyet ile İstanbul'a resmî bir ziyarette bulunacağı haberi gelmiştir. Mareşal rütbesiyle İstanbul'a gelen, henüz 43 yaşında olan ve gelecek vaat eden Prens Akihito Komatsu için Sultan II. Abdülhamid tarafından en üst düzeyde resmî bir karşılama töreni organize edilmiştir. Misafirlere İstanbul Boğazı'nın Anadolu Yakası'nda yer alan Göksu (Küçüksu Kasrı) tahsis edilmiş, ikamet edecekleri mekâna ulaşabilmeleri için emirlerine gemi ve istimbot verilmiştir. Kendilerine mihamdar olarak Türk resim sanatında da isim yapmış olan Şeker Ahmed Paşa (d. 1841- ö.1907) görevlendirilmiştir. Prens ve heyetinin İstanbul şehrini ve Topkapı Sarayı'ndaki "Hazine-i Hümayûnu" gezip görmelerine müsaade edilmiştir.²

Prens Mareşal Akihito Komatsu ve maiyetine özel etkinlikler düzenlenerek Yıldız Sarayı'nın önünde birinci ve ikinci fıkranın askerlerine resmî geçit yaptırılmıştır. Sarayın büyük salonunda Mâbeyn müzikasının oyuncularına millî oyunlar oynatılıp Prens Mareşal Akihito Komatsu'ya birinci rütbeden Osmânî nişanları ile altın ve gümüşten imtiyaz ve iftihar madalyaları verilmiştir. Prens'in maiyetindekiler ise ayrı ayrı taltif edilmiştir.

Prens Mareşal Akihito Komatsu ve maiyetindekiler, Yıldız Sarayı'nda ağırlanmış ve kendilerine özel bir ziyafet verilmiştir. Sultan II. Abdülhamid, resmî olmayan Japon misafirleriyle merak ettiği Japonya ve Japon İmparatoru Meiji hakkında tercümanlar aracılığı ile uzun sohbetler etmiştir. Hiçbir resmî görevi olmadan İstanbul'a gelen Japon heyetine Sultan II. Abdülhamid özel ilgi göstermiş, Yıldız Sarayı'nda ağırlayarak onlarla vakit geçirmiş, böylece Türk-Japon dostluğunun temelleri atılmıştır. Sultan

II. Abdülhamid'in tahta olması ve şehzadeliginden beri Japonlara karşı büyük bir sempati besliyor olması, Türk-Japon dostluğunun kurulması için iyi bir iklim oluşturmuştur. Prens ve maiyetindekiler, İstanbul'da görmüş oldukları bu üst seviyedeki ilgi ve alakaya kayıtsız kalmamışlardır. Japon heyeti, Japonya'ya döndüğünde, Osmanlı'da yaşadıkları bu sıcak atmosferi ve Sultan II. Abdülhamid'in kendilerine gösterdiği dostane ilgiyi Japon İmparatoru Meiji'ye (1868-1912) iletmişlerdir.

Sultan II. Abdülhamid'in özel gayretleriyle Türk- Japon dostluğunun temelleri, Yıldız Sarayı'nda atılmaya devam etmiş ve karşılıklı olarak verilen diplomatik hediyelerle bu dostluk pekiştirilmiştir. Japon İmparatoru Meiji'nin bir yıl sonra 25 Haziran 1888'de Sultan II. Abdülhamid'e göndermiş olduğu özel mektup,³ Yıldız Sarayı evrakına kayıtlı olup (Y.EE. 62/30 envanter) bugün Başbakanlık Osmanlı Arşivinde Türk-Japon dostluğunun sembolü olarak muhafaza edilmektedir. Meiji ayrıca Padişah'a Japonya'nın en yüksek nişanı olan "Büyük Krizantem Nişanı" göndermiştir. Böylece Japonya ve Osmanlı İmparatorluğu arasındaki ilişkiler daha resmî bir boyut kazanmıştır.

Mektup, ikiye katlanan, sert, sarı renkte bir kâğıda yazılmıştır. Kartpostal gibi katlanan mektubun sağ kanadında, dikdörtgen şeklinde, altın yaldızlı kontür içinde dikey olarak daha ince altın yaldızlı çizgiler ile on satır aralığında bir yazı vardır. En sağdaki satır boş bırakılarak ikinci satırdan itibaren Japon alfabesinin kanji ve hiregana harfleriyle sağdan sola ve dikey olarak yukarıdan aşağıya doğru yazılan mektubun sağ kanadındaki altın yaldızlı çerçevenin üstüne Japon İmparatorluğu'nun sembolü olan krizantem (kasımpatı) çiçeği, altın yaldızlı ve kabartma şeklinde işlenmiştir. Mektubun sol kanadında yine altın yaldızlı kalın çizgiyle dikdörtgen bir çerçeve oluşturulmuştur. Çerçevenin içinde ise daha ince altın yaldızlı çizgilerle on adet dikey satırlar görülmektedir. Sol kanattaki satırlarda mektup, sağdan sola doğru yazılarak devam etmektedir. En soldaki iki satır boş bırakılmış ve sondan üçüncü satıra İmparator Meiji'nin veliaht olduğu zaman

2 Ziya Şakir, Sultan Hamit ve İmparator Mikado, 42.

3 BOA. Y.EE. 62/30.

1, 1a, 1b Japon İmparatoru Meiji'nin 1887 yılında Sultan II. Abdülhamid'e gönderdiği özel mektup, BOA. Y.EE. 62/30

kendisine verilen “Mutsuhito” adı, Japon alfabesinin kanji harfleri ile belirgin bir şekilde yazılarak mektuba son verilmiştir. (Resim 1, 1a, 1b)

Bahsi geçen mektupta şunlar yazılıdır:

“Majesteleri Türkiye İmparatoru

Türkiye'nin en yakın dostuma, en sadık ve iyi dostuma, en şerefli, en asil ve büyük imparatoruna.

Ülkenize giden Japon vatandaşlarının sayısının artmasından ve her zaman ülkenizin sıcak misafirperverliğini görmesinden çok memnunum.

Ayrıca sevgili (akrabalarım) Komatsunomiya İmparatorluk Prensi Akihito (1846-1903) ve oğlu (eşi) (Yoriko), Majestelerinin ülkenize yaptığı önceki ziyaretlerinde onlara çok misafirperver davrandığınızı duyduğuma çok sevindim.

Bu nedenle özel dostluk duygularımı ifade etmek için en şerefli olduğumu düşündüğüm bu madalyayı Büyük Krizantem Nişanı olarak Majestelerine hediye etmek istiyorum.

Majestelerinin bu madalyayı hayranlığımın ve dostluğumun bir göstergesi olarak takacağını içtenlikle umuyorum.

Bu vesileyle Majestelerine sağlık ve iç huzuru diliyorum.

İmparator Jinmu'nun tahta çıkışı 2548

25 Haziran, Meiji 21, Tokyo İmparatorluk Sarayı.

Türkiye İmparatoru Majestelerinin Sevgili, Sadık ve İyi Dostu Mutsuhito”

Japonya geleneklerine göre Japon imparatorları, doğduklarında, velayet olduklarında ve imparator olarak öldüklerinde farklı isimlerle anılmışlardır. Japon İmparatoru Meiji, Sultan II. Abdülhamid'e göndermiş olduğu dostluk içeren mektubunu tahta bulunduğu süre içinde kullandığı “Mutsuhito” ismiyle sonlandırmıştır.

Mektuptan anlaşıldığı üzere İmparator Meiji'nin akrabalarının İstanbul'a geldiklerinde resmî görevlerinin olmamasına rağmen Sultan II. Abdülhamid tarafından Yıldız Saray'ında en iyi şekilde ağırlanmaları, Japon İmparatoru Meiji üzerinde olumlu bir etki bırakmıştır. Sultan II. Abdülhamid ve Japon İmparatoru Meiji, birbirlerini hiç görmedikleri hâlde bu mektup, son derece samimi ve dostane içeriklidir. Mektupta sanki birbirlerini çok yakından

tanıyorlarmış gibi ifadelerin kullanılmış olması, İmparator Meiji ve Sultan II. Abdülhamid'in iki ülke arasında samimi bir dostluk kurmak için gönüllü olduklarını göstermektedir. Bu mektuptan Sultan II. Abdülhamid'in şehzadeliğinden beri çok arzuladığı Japon ülkesi ve Japon İmparatoru ile dost olmak için gösterdiği özel gayretlerin artık meyvesini vermeye başladığı anlaşılmaktadır.

Japon İmparatoru, sadece mektupla yetinmemiş ve Japonya'nın en onurlu ve en büyük nişanı olan "Krizantem Nişanı"nı⁴ Sultan II. Abdülhamid'e hediye ederek diplomatik hediyeleşmeyi de başlatmıştır. Sultan II. Abdülhamid de o güne kadar yabancı ülkelerin kendisine takdim ettiği hiçbir nişanı kabul etmemiş olmasına rağmen, Japon İmparatoru Meiji'nin sunduğu nişanı kabul ederek Türk-Japon dostluğunun kurulmasına gönüllü olduğunu göstermiştir. Japonya'nın en büyük nişanı olan "Krizantem Nişanı" 2/1438 envanter numarası ile Topkapı Sarayı Hazine Bölümü'ne kayıtlı bir eserdir.

Büyük Krizantem Nişanı, nişan ve plaka olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır. Gümüş ve beyaz mineli güneş ışınlarının ortası kırmızı minelidir. Işının dört köşesindeki yeşil mineli yapraklar arasında sarı krizantem (kasımpatı çiçeği) yer almaktadır. Nişanın arka yüzünde Japonca "Büyük Krizantem Nişanı (1877)", "Bayrak orduya zafer getirir" ve "Bayrak ordunun şanını arttırır" yazıları vardır. Nişanın iki kenarı mor, ortası kırmızı renkli bir kurdele ile sonlanmaktadır. Nişan ve plakanın bulunduğu mahfaza kutusu lake tekniği ile yapılmış olup, kapağının üst ve yan kenarlarında çiçek motifli dairesel paftalar bulunmaktadır. Türk-Japon dostluğunun en anlamlı simgelerinden biri olarak kabul edilen bu önemli diplomatik hediye, Milli Saraylar Başkanlığı bünyesindeki Ankara Palas Müzesi'nde sergilenmektedir. (Resim 2, 2a)

2, 2a Japon İmparatoru Meiji'nin 1887 yılında Sultan II. Abdülhamid'e gönderdiği Büyük Krizantem Nişanı, Env. No. 2/1438

4 Milli Saraylar Başkanlığı, Topkapı Sarayı, Hazine Bölümü Env. No. 2/1438.

Japon İmparatoru Meiji'nin özel temsilcisi ve yeğeni olan Prens Mareşal Akihito Komatsu, Sultan II. Abdülhamid ile Japon İmparatoru Meiji arasında elçilik yaparak Türk-Japon dostluğunun kurulmasına büyük katkı sağlamıştır. Sultan II. Abdülhamid'in albümleri arasında yer alan YSKH. YA. 779/86-22 envanter numaralı resimde Prens Mareşal Akihito Komatsu'nun Berlin'de çektiği siyah-beyaz boy fotoğrafı bulunmaktadır. Akihito Komatsu'nun ismi, bu resmin üzerine mavi renkli

kalemle, el yazısıyla, Japon alfabesinin kanji harfleri ve Latin harfleri ile yazılmıştır. Ayrıca Komatsu'nun Yıldız Sarayı'nda Sultan II. Abdülhamid'in misafiri olduğu 1887 tarihi de el yazısı ile belirtilmiştir.⁵ Bu tarih, Türk-Japon dostluğunun yarı resmî olarak başladığı tarihin de belgesi durumundadır. Komatsu'nun Sultan II. Abdülhamid'e hediye ettiği bu fotoğraf, bugün Yıldız Sarayı Kütüphanesi'nde muhafaza edilmektedir. (Resim 3)

3 Japon İmparatoru Meiji'nin Sultan II. Abdülhamid'e gönderdiği özel mektubu ve Büyük Krizantem Nişanı'nı getiren Prens Akihito Komatsu, Env. No. YSKH. YA.779/86-22

5 Millî Saraylar Başkanlığı, Yıldız Küt YSKH.YA. 779/86-22.

Türk-Japon dostluğunun karşılıklı ziyaretlerle geliştiği bu dönemde Japon İmparatoru Meiji, Sultan II. Abdülhamid'e 28 parçadan oluşan bir marangoz takımı hediye etmiştir. Diplomatik hediyelerin özelliklerine bakılınca artık dostluğun ilerlediği, Sultan II. Abdülhamid'in özel merakı ve yeteneklerine uygun hediyelerin seçilip gönderildiği anlaşılmaktadır. Sultan II. Abdülhamid'in en büyük özelliklerinden biri de iyi bir marangoz ustası olmasıdır. Çocukluğundan beri doğup büyüdüğü Osmanlı saraylarında Japon mobilyaların, dolapların, yazıhane masalarının, küçük çekmecelerin, lake ve sedef işlemeli ahşap eserlerin olması, hiç şüphesiz Sultan II. Abdülhamid'in dikkatini çekmiş ve bunları yapan Japon ustalara karşı kendisinde bir sempati geliştirmiştir. Japon İmparatoru Meiji, ahşap işlemecilikte kullanılan bu marangoz takımını Sultan II. Abdülhamid'e diplomatik hediye olarak gönderirken, kendisine ne kadar değer verdiğini ve onun özel yetenekleri hakkında da bilgi sahibi olduğunu vurgulamak istemiş olabilir.

Bahsi geçen takımını oluşturan marangoz kalemleri farklı ebatlarda olup, üç farklı grupta tanımlanabilir. Birinci grup kalemlerin ahşap sap kısımlarına Japon İmparatorluğu'nun simgesi olan

krizantem (kasımpatı) çiçeği, kabartma şeklinde işlenmiş, yanında ise sedef kakma tekniği ile sakura çiçeği, desen olarak kullanılmıştır. Marangoz kalemlerinin metal sap kısmında Japon alfabesinin kanji harfleri ile kazıma tekniğinde "Hinode Shokai Zo" (Hinode Ticaret Şirketi Yapımı) yazılıdır.⁶

Marangoz kalemlerinden üçü ise çekiç ile vurularak kullanılan tatakonomi (vurma iskarpelası) türündendir. Ahşap sap kısmının üzerine kabartma olarak meyve, başak ve çiçek desenleri sedef kakma tekniği ile işlenmiştir. Kalemlerin saplarının alt kısmı metal bir kasnakla çevrelenmiştir.

Bir diğer grup olan ve üç marangoz kaleminden oluşan eserin metal ile ahşap sapının bağlantı noktasında fildişinden yapılmış bir bant vardır. Ahşap sapların yüzeyi sedef plakalar kullanılarak salyangoz, kır çiçekleri ve kuş figürleri ile süslenmiştir. Marangoz kalemlerinin sapında damga bulunmaktadır. Türk-Japon dostluğunun sembollerinden biri olan ve Japon İmparatoru Meiji tarafından Sultan II. Abdülhamid'e özel olarak gönderilen bu marangoz takımı, günümüzde Millî Saraylar Başkanlığı bünyesinde hizmet veren Yıldız Sarayı Müzesi'nin Hususi Marangozhâne Bölümü'nde sergilenmektedir. (Resim 4, 4a, 4b, 4c, 4d, 4e, 4f, 4g, 4h, 4i)

4, 4a,4b,4c,4d,4e,4f,4g,4h,4i Japon İmparatoru Meiji'nin Sultan II. Abdülhamid'e diplomatik hediye olarak gönderdiği marangoz takımı, Evn. No. YSM-401/1,2,3,5,13,17,18,19,21,22,24,25,26

6 Millî Saraylar Başkanlığı, YSM. 401/1,2,3,4,5,13,17,18,19,21,22,23,24,25,26.

4a

4b

Sultan II. Abdülhamid, Japon İmparatoru Meiji'nin gönderdiği dostluk mesajları ile dolu mektubuna aynı ölçüde karşılık vermek gerektiği düşüncesiyle Sadrazam Kâmil Paşa'yı Yıldız Sarayı'na çağırması ve ona "Paşa! Biz, Japonya denizlerine bir mektep gemisi gönderebilir miyiz?" diye sormuştur. Paşadan olumlu cevap alınca "Tabiidir ki, fikrimi anladınız. Japonların ziyaretine mukabele etmek lâzım. İmparatorun hediyelerine bir karşılık göndermeliyiz. Eğer bu işleri hususî bir heyetle görmeye kalkışırsak birçok dedikodulara kapı açmış olacağız, buna meydan vermemek için Japonya sularına bir gemi göndermek istiyorum"⁷ demiştir.

Kısa bir süre sonra da Japonya'ya gönderilmek üzere bir geminin hazır edilmesi talimatını vermiştir. Kendisine önerilen gemilerin arasından Ertuğrul Fırkateyni'ni uygun bulmuştur.

Sultan II. Abdülhamid'in fotoğraf albümlerinde Japonya'ya diplomatik bir ziyaret için gönderilen Ertuğrul Fırkateyni'ne ait iki fotoğrafa rastlanmıştır. Bu fotoğraflardan biri, fırkateynin bayraklarla donatılmış hâliyle çekilmiştir; güvertedeki mürettebat da net bir şekilde görülmektedir. Diğer fotoğrafta ise Ertuğrul Fırkateyni üç direkli yalın hâliyle görülmektedir. Direkleri bayraklarla donatılan geminin fotoğrafının üstünde "Ertuğrul Fırkateyn-i

5 Sultan II. Abdülhamid'in 1889 yılında Japon Meiji'ye gönderdiği Ertuğrul Fırkateyni, YSKH. YA.779/55-6

7 Ziya Şakir, *Sultan Hamit ve İmparator Mikado*, 46.

5a Sultan II. Abdülhamid'in 1889 yılında Japon Meiji'ye gönderdiği Ertuğrul Fırkateyni,
Env. No. YSKH. YA.91242/7

*Hümâyûnları*⁸, altında ise Osmanlıca “Dünkü perşembe günü Donanmâ-yı Hümâyûnlarının vürudu esnâsında suret-i husûsiyyede kulları tarafından gönderilen hastahâne-i şâhâneleri etibbasından ve fotoğraf fenninde mehâreti bulunan Doktor Kaymakam Ömer Fuâd Bey kulları tarafından sandal içinde alınan resmidir”⁹ yazılıdır. Böylece geminin

resminin Kaymakam Doktor Ömer Fuâd Bey kulları tarafından çekildiği de öğrenilmektedir. İkinci resmin altında Osmanlıca “Ertuğrul Fırkateyn-i Hümâyûnu”¹⁰ ve “Matbaa-i Bahriyye Fotoğrafhânesi”¹¹ yazısı bulunmaktadır. (Resim 5, 5a)

8 YSKH. YA.779/55-6.

9 YSKH. YA.779/55-6.

10 YSKH. YA.91242/7.

11 YSKH. YA.91242/7.

Miralay Osman Bey komutasındaki Ertuğrul Fırkateyni, 14 Temmuz 1889'da İstanbul Limanı'ndan demir alıp gösterişli bir uğurlama töreniyle yola çıkmıştır. Ertuğrul Fırkateyni, Singapur'a vardığında kafile başkanı Miralay Osman Bey, Mirliva rütbesine terfi ettirilmiş ve paşa olmuştur. Gemi, 11 ay sonra, 7 Haziran 1890 tarihinde Japonya'nın Yokohama Limanı'na ulaşmıştır. Japon İmparatoru Meiji, Osman Paşa ve maiyetini büyük bir coşkuyla karşılamıştır. Şehir halkı, Türk paşasının saray arabası ile İmparator'un yanına gidişini sevgi gösterileri ve coşkuyla izlemiştir. Japon İmparatorunun huzuruna davet ettiği Osman Paşa'nın konuşmasını Türkçe yapmasına dair isteği önceden Paşa'ya iletilmiştir. Zira İmparator "*Türk lisanının tath ahengini işitmek*"¹² istediğini söylemiştir. Osman Paşa, İmparator Meiji'nin huzurundaki konuşmasını Türkçe yapmış, daha sonra metnin Fransızca yazılmış hâlini İmparator Meiji'ye takdim etmiştir. Bu görüşme esnasında Osman Paşa tarafından İmparator Meiji ve İmparatoriçe'ye Sultan II. Abdülhamid'in gönderdiği mücevherli imtiyaz nişanı ve diğer hediyeler sunulmuştur. Bu hediyelerin bazıları, Japonya'da bulunan Sannomaru Shozokan (İmparatorluk Koleksiyonları) Müzesi'nde muhafaza edilmektedir.¹³

Ertuğrul Fırkateyni, 7 Haziran'dan itibaren üç ay boyunca Japonya sularında kalmaya devam etmiştir. Osman Paşa ve maiyetindekiler, saray çevresinde Türk-Japon dostluğunu geliştirirken, Ertuğrul Fırkateyni'nin elli kişilik bandosu da her gün geminin etrafında toplanan Japon halkına unutulmaz güzellikte konserler vermiştir. Böylece iki ülke arasındaki dostluğun pekişmesi için büyük katkı sağlanmıştır. Ertuğrul Fırkateyni planlandığı gibi 15 Eylül 1890 tarihinde Yokohama Limanı'ndan ayrılmıştır. Başta hava koşulları elverişli olmasına rağmen, yolculuğun ilerleyen saatlerinde kötüleşmeye başlamıştır. Ertesi gün akşam saatlerinde rüzgârın şiddetlenmesi ve dalgaların büyümesi, geminin ilerleyişini ciddi şekilde zorlaştırmıştır. Bu şartlar

altında, mürettebat fırtınaya karşı mücadele etmeye başlamış, ancak gemi ve mürettebatı için yolculuk giderek daha tehlikeli bir hâl almıştır.

Ertuğrul Fırkateyni, 16 Eylül 1890'da Kushimoto'daki Oshima Adası'nın açıklarında kayalıklara çarparak batmıştır. Kazadan sadece 69 denizci kurtulabilmiştir. Gemi komutanı Mirliva Osman Paşa da dâhil olmak üzere mürettebatın tamamı şehit düşmüştür. Ertuğrul Fırkateyni mürettebatı, Japonya'da kaldığı üç ay boyunca Türk-Japon dostluğunun kurulması için çok önemli görüşmeler yapmıştır. İlk defa Türklerle karşılaşan Japon halkı üzerinde çok olumlu izler bırakılmıştır. Dönemin en büyük deniz kazası olarak tarihe geçen Ertuğrul Fırkateyni'nin dönüş yolunda yaşadığı bu kaza, hiç kimsenin aklına gelmeyecek bir faciaya dönüşmüştür. Ertuğrul Fırkateyni'nin trajik sonu, Türk ve Japon halklarını derinden üzmüş ve bu talihsiz kaza sonrası diplomatik ilişkiler artık duygusal bir gönül dostluğuna dönüşmüştür.

Yöre halkı, kazadan kurtulanlara büyük yakınlık göstermiştir. Kazada ölenlerden 260 şehidin cesedini denizin dalgaları arasından toplayarak defin işlemlerini gerçekleştirmişlerdir. 1891 yılında Oshima adasında şehitlerin defnedildiği yerde Japonlar tarafından "Ertuğrul Şehitliği Anıtı"nın birincisi dikilmiş ve şehitlerin bulunduğu yer koruma altına alınmıştır. Bugün, Ertuğrul Fırkateyni'nin korkunç bir fırtına sonrası kayalıklara çarparak battığı, denizde ve karada toplam 540¹⁴ şehidimizin yattığı Kushimoto'da bulunan Oshima Adası, Türk-Japon dostluğunun merkezi konumuna gelmiştir. (Resim 6, 6a, 6b, 6c)

12 Şakir, *Sultan Hamit ve İmparator Mikado*, 54.

13 Asami Ryhusuke, vd. *Japon Sanatının 5000 Yılı*, Promat Baskı Yayın San. Ve Tic. A.Ş., İstanbul 2010, 122.

14 Gemide özel olarak seçilen 56'sı subay toplam 609 mürettebat vardı. (Ertuğrul Fırkateyni'ndeki mürettebat sayısı farklı kaynaklarda farklı yazmaktadır. 607, 609 veya Japonya dönüşü kaynaklarda 656 kişiden oluşan mürettebat diye geçmektedir.)

6 Ertuğrul Fırkateyni'nin Oshima Adası açıklarında kayalıklara çarparak battığı yer,
Env. No. YSKH. YA.91222/63

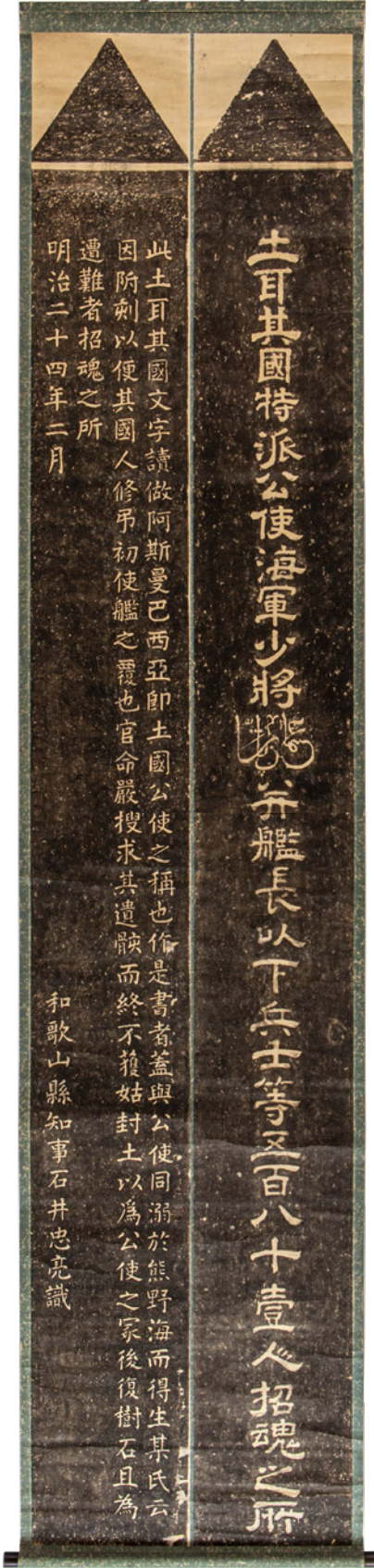
6a Ertuğrul Fırkateyni mürettebatı (ortada: Osman Paşa) Env. No. YSKH. YA.91222/61

6b Oshima Adası'nda dikilen Şehitlik Anıtı ve Japonlar tarafından düzenlenen anma töreni, Env. No. YSKH. YA.91222/76

6c Japonya'daki hastanenin önünde Ertuğrul Fırkateyni kazasından kurtulan mürettebat,
Env. No. YSKH. YA.91222/62

7 Oshima Adası'ndaki Şehitlik Anıtı'nın kitâbesinde yer alan yazı, Env. No. 94/1682

Şehitlik Anıtı'nın üzerindeki yazılan Japonca kitâbe, Japon geleneklerine göre duvara asılan kâğıttan rulo askı şeklinde (kakejiku)¹⁵ hazırlanıp Türkiye'ye hediye olarak sunulmuştur. Bahsi edilen kitâbe Millî Saraylar Başkanlığı bünyesindeki hizmet veren Dolmabahçe Sarayı'nda 94/1682 envanter numarasına kayıtlı olarak muhafaza edilmektedir. (Resim 7)

Ertuğrul Fırkateyni'nin dönüş yolunda yaşamış olduğu bu trajik kaza sonrası Türkiye ve Japonya arasında diplomatik ilişkiler hız kazanmış ve düzenli olarak Japonya'dan kazazedelere yardım ve taziye amaçlı ziyaretler gerçekleştirilmiştir. İmparator Meiji'nin talimatlarıyla deniz kazasından sonra hayatta kalan 69 kişilik mürettebatın Hiei ve Kongo adlı iki savaş gemisiyle İstanbul'a getirilmesine karar verilmiştir.

Gemiler, İstanbul'a doğru yola çıkmadan önce Japon İmparatoru Meiji, Sultan II. Abdülhamid'e göndereceği yazılı mektubu huzuruna kabul ettiği Miralay Tanaka'ya teslim etmiştir. Ertuğrul Fırkateyni'nin komutanı Osman Paşa'nın görevini Kongo ve Hiei gemilerinin lideri olan Miralay Tsunatsune Tanaka üstlenmiştir. Hiei gemisinin komutanlığını Miralay Tsunatsune Tanaka, Kongo gemisinin komutanlığını ise Miralay Hidaka yapmıştır. (Resim 8-8a)

15 Millî Saraylar Başkanlığı, Dolmabahçe Sarayı, 94/1682 Envanter numaralı.

8 Ertuğrul Firkateyni kazasından kurtulan 69 kazazedeyi İstanbul'a getirerek Boğaz'a demir atan Hiei veya Kongo adlı Japon gemileri, Env. No. YSKH. YA.90816/3

8a Ertuğrul Firkateyni kazasından kurtulan 69 kazazedeyi İstanbul'a getirerek Boğaz'a demir atan Hiei veya Kongo adlı Japon gemileri, Env. No. YSKH. YA.90816/2

İki Japon gemisi, 2 Ocak 1891 (21 Kânunuevvel 1306) perşembe günü sabah saat 07:00'da Yenikapı önlerinde beklemiş, daha sonra büyük bir törenle Dolmabahçe önlerine gelip demir atmıştır. 4 Ocak günü Sultan II. Abdülhamid, Yıldız Sarayı'nda kafi-le lideri Miralay Tsunatsune Tanaka'yı mahiyetinde-ki on beş kişilik üst düzey komutanları ile beraber ağırlayarak ziyafet vermiştir. Bu görüşmede Mira-lay Tsunatsune Tanaka, Japon İmparatoru Mei-ji'nin Sultan II. Abdülhamid'e diplomatik hediye olarak göndermiş olduğu bir Japon kılıcını takdim etmiştir. Miralay Tsunatsune Tanaka, maiyetindeki üst düzey komutanlarını başta Kongo gemisinin süvarisi olan Miralay Hidaka'dan başlayarak tek tek tanıştırmıştır. Japon gemileriyle gelen Japon

mürettebat, saray ve çevresinde resmî temaslarda bulunup çarşı ve konaklarda dostane ziyaretlerini tamamladıktan sonra 30 Ocak 1891 yılında İstan-bul'dan demir alarak Japonya'ya doğru yola çıkmış-tır. (Resim 9)

Ertuğrul Fırkateyni kazasından sonra hayatta kalan 69 kişiyi Japonya'dan Türkiye'ye getiren Hiei ve Kongo gemilerinin mürettebatı arasında önemli bir isim daha vardır. Bu kişi Japonya'daki *Jiji Shinpo* gazetesinin muhabiri Noda Shotaro'dur. Noda Sho-taro, Ertuğrul Fırkateyni kazasından sonra şehit yakınlarına ve kazazedelere Japonya genelinde yar-dım kampanyası başlatan önemli bir Türk dostu-dur. Geldiği gemilerle ülkesine dönmemiş ve İstan-bul'da kalmayı tercih etmiştir. *Jiji Shinpo* gazetesi

9 Kazazedeleri İstanbul'a getiren Hiei ve Kongo gemisinin komutanlarına Yıldız Sarayı'nda verilen ziyafet, Env. No. YSKH. YA. 90816/21

tarafından toplanan paranın ilk büyük bölümü olan 4.000 Yen'i Osmanlı Hariciye Nazırı Sait Paşa'ya teslim etmiştir. Sultan II. Abdülhamid'in ricası üzerine Harbiye Mektebi'ndeki Türk öğrencilere Japonca öğretmeye başlamıştır.¹⁶ Ülkesine dönünceye kadar da bu görevini yerine getirmiştir. İstanbul'da kaldığı süre boyunca Sultan II. Abdülhamid ve saray çevresiyle güzel dostluklar kurmuştur.

Türk-Japon dostluğunun gelişmesi için büyük gayretler gösteren bir başka Türk dostu olan Yamada Torajiro, 4 Nisan 1892'de İstanbul'a gelmiştir. Torajiro, iki yıl önce Kushimoto'de kaza sonucunda batan Ertuğrul Fırkateyni şehitlerinin ve yaralı olarak kurtulan mürettebatının yakınları için Japonya'da toplanan yardım paralarını Hariciye Nazırı Sait Paşa ile buluşarak bizzat teslim etmiştir. Ayrıca şehit yakınlarını ve yaralı mürettebatı da ziyaret etmiştir.

Sultan II. Abdülhamid, Yamada Torajiro'dan Japonya ile dostane ilişkiler kurulması için bir vakıf kurmasını ve Osmanlı İmparatorluğu'nda kalmasını istemiştir. Yamada Torajiro, bu talepten sonra 18 yıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu ile Japonya arasında gidip gelerek İstanbul'da yaşamış, Türk-Japon dostluğunun ilerlemesi için önemli görevler üstlenmiştir. Sultan II. Abdülhamid de Yamada Torajiro'nun bu gayretlerini açıktan veya dolaylı yollarla desteklemiş, Yamada Torajiro'yu 4. rütbe Nişan-ı Osmânî ve 4. rütbe Nişan-ı Mecidi ile ödüllendirmiştir.¹⁷ Bu nişanlar, bugün İstanbul Deniz Müzesi Koleksiyonu'na 3183 ve 3185 envanter numaralarıyla kayıtlıdır. (Resim 10)

10 Yamada Torajiro'nun 4. Rütbe Nişan-ı Osmânî, 4. Rütbe Nişan-ı Mecidi nişanları ve Osmanlı kıyafetleri içinde çekilmiş fotoğrafı (Yamada Family co.)

16 Selçuk Esenbel, "Yüzyılın Sonunda İstanbul'da Bir Japon Romantik: Yamada Torajiro ve Pera'nın Japon Mağazası' Nakamura Shoten", *Hilâl ve Güneş İstanbul'da Üç Japon*. Yay. Haz. Erdal Küçükalya, Miyuki Aoki Girardelli, Selçuk Esenbel. Çev. İnan Öner, Melis Şeyhun. İstanbul: Suna ve İnan Kırac Vakfı İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2010, 28.

17 Esenbel, "Yüzyılın Sonunda İstanbul'da Bir Japon Romantik", 35.

Osmanlı arşiv belgeleri arasında Yamada Torajiro'nun Türk ve Japon dostluğunu geliştirmek için büyük çaba sarf ettiğini anlatan belgelere rastlanmaktadır. Makalemizde bu belgelerin ikisi ele alınmıştır:

Y.PRK-ASK-80-107-1 envanter numaralı birinci belgeden Yamada Torajiro'nun Japonya'dan gelirken beraberinde getirmiş olduğu aile yadigarı samuray zırhını, miğferini, kılıcını ve bir adet duvara asılacak rulo resim askısını (kakejiku) Sultan II. Abdülhamid'e diplomatik hediye olarak sunmak istediği anlaşılmaktadır.¹⁸ Ayrıca kazazedeler için Japonya'da topladıkları parayı takdim etmek istediğini belirtmiştir:

“Tophane-i Âmire Müşiriyeti

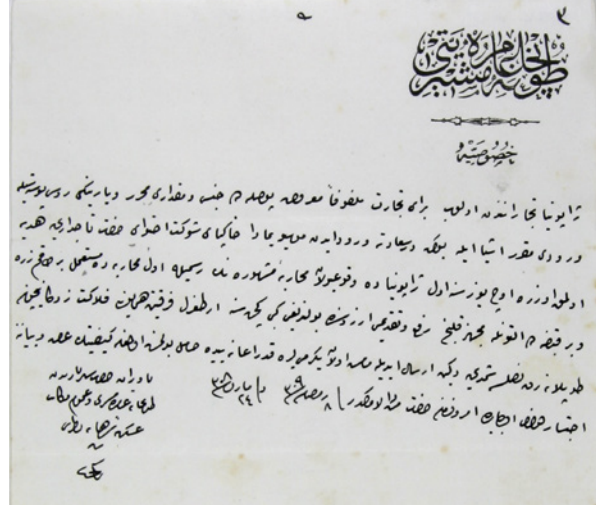
Japonya tüccarından olup berâ-yı ticâret melfûfen maruz pusulada cins ve miktarı muharrer ve yarıncı Rus postasıyla vürudu mukarrer eşya ile bugün Dersâadet'e vürud eden Mösyö Yamada, hâk-pây-i hazret-i tacidâriye hediye olmak üzere üç yüz sene evvel Japonya'da vuku bulan muharebe-i meşhurenin resmiyle ol muharebede müsta'mel bir takım zırh ve bir kabza da altunla mücehhez kılıncı ref' ve takdimi arzusunda bulunduğu gibi geçen sene Ertuğrul fırkateyn-i hümayûnu felâketzedegâni (felâketzedeleri) için toplanarak nasılsa şimdiye değin irsal edilememiş (gönderilememiş) olan yirmi lira kadar îaneyi de hâmil bulunmuş olmakla keyfiyetin arz ve beyânına ictisâr olundu. Ol babda emr ü ferman hazret-i men lehu'l-emrindir. 8 Ramazan 1309/24 Mart 1308 .

Yâverân-ı hazret-i şehriyârîden Tophane-i Amire Müşiri ve Umum Mekâtib-i Askeriye-i Şâhâne Nâzırı Zeki” (Resim 11)

Yamada Torajiro'nun getirdiği diplomatik hediyeler ve aile yadigarı zırh,¹⁹ günümüzde Millî Saraylar Başkanlığı bünyesinde hizmet veren Topkapı Sarayı Müzesi Silahlar Bölümünde 1/1996 envanter numarası ile kayıtlıdır. (Resim 12)

18 BOA., Y.PRK-ASK-80/107-1.

19 Ömür Tufan, “Sultanların Japon Kültürü ile Tanışması ve Yamada Torajiro'nun Katkıları”, *Hilâl ve Güneş İstanbul'da Üç Japon*, haz. Erdal Küçükyağcı, Miyuki Aoki Girardelli, Selçuk Esenbel. Çev. İnan Öner, Melis Şeyhun. İstanbul: Suna ve İnan Kırç Vakfı İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2010: 74-75

11 Yamada Torajiro'nun Sultan II. Abdülhamid'e getirdiği diplomatik hediyelerin listesi, BOA. Y.PRK-ASK. 80/107-1

12 Yamada Torajiro'nun Sultan II. Abdülhamid'e getirdiği aile yadigarı zırh, Env. No. 1/1996

Sultan II. Abdülhamid'e hediye edilen zırh takımı, Japonya'da savaş aletleri yapan ünlü bir ailenin eseridir. Muromachi döneminde (1338-1573), Tokyo'daki atölyelerinde üretime başlayan Myouchin ailesi, Japonya'nın birçok merkezinde savaş aletleri imal etmiştir. Yamada Torajiro'nun diplomatik hediye olarak getirdiği bu zırh, maddi değerinin yanı sıra manevi değeri de olan önemli bir aile yadigarıdır. Zırh, 1615 yılında İeyasu Tokugawa (1543-1616) ve Hideyori Toyotomi (1593-1615) arasında Osaka Kalesi'nde yaşanan "Osaka natsu no jin"nda (Osaka yaz savaşı) kullanılmıştır. Göğüs kısmındaki ezik, o savaşta isabet eden bir merminin izi olarak hâlâ zırhın üzerinde belirgin bir şekilde durmaktadır.

Zırhın miğferi çelikten, tepesi bronzdan yapılmıştır. Ön siperliği düzdür ve üstünde metalden erik çiçeği formunda bir arması vardır. Bu arma, zırhı kullanan aileyi sembolize etmektedir. Ense siperliği, birbirine bağlı, biri sabit diğeri oynar vaziyette iki parçadan oluşmaktadır. İç tarafında kalın

bir kaytanı, altında çelikten yapılmış yüz maskesi vardır. Çene ve yukarı kısımlarında ise yarım çelikten bir maskesi daha bulunmaktadır. Maskenin alt kısmı bez üzerine zincir örmelidir. Etrafı metal ile çevrili, orta kısmı kumaş kaplıdır. Zırhın omuz kısmı birbirine bağlı, üzerleri kırmızı ve beyaz ipekle küçük taneler şeklinde işlenmiştir. Göğüs kısmı düz siyah renkli metal parçalardan oluşmaktadır. Sol tarafında deriden bir cep vardır. Etek kısmı ise yedi parçalıdır. Her bir parçanın üstü ibrişimle, alt kısımları ise kırmızı ve beyaz ipekle küçük habbeler şeklinde işlenmiştir. Kolları ipekli kumaş, üstü zincir örmedir. Omuz taraflarına ve dirsek üzerlerine çelik paftalar yerleştirilmiş, eldivenleri de çelikten yapılmış, alt tarafları ipek ile işlenmiştir. Zırhın iki adet dizliği vardır. Çelik parçaların tamamı zincir ile birbirine bağlanmıştır. Günümüzde, Türk-Japon dostluğunun sembollerinden biri olarak Millî Saraylar Başkanlığı bünyesindeki Ankara Palas Müzesi'nde sergilenmektedir.²⁰ (Resim 13)

13 Yamada Torajiro'nun Sultan II. Abdülhamid'e getirdiği aile yadigarı kılıç,
Env. No. 1/2001

20 Millî Saraylar Başkanlığı, Topkapı Sarayı Müzesi, Silahlar Bölümü'ne 1/1996 envanter numarasıyla kayıtlıdır.

Torajiro Yamada'nın hediyelerinden bir diğeri de aile yadigarı olan Japon kılıcıdır.²¹ Kabzası krem renkli keler kaplıdır. Altın balçağın iki ucunda altından kabartmalı meşe yaprağı biçiminde aplikeler yer almaktadır. Kabzanın her iki yüzüne toplamda on bir adet altın kabara ile birer tane meşe yaprağı applike edilmiştir. Kabzanın bir tarafından ortası ve uçları altınlı iki gaytan sarkmaktadır. Tabanı tek ağızlı olup üzeri iki adet kan olukludur. Kını 70 cm uzunluğundadır, kırmızı üzerine sarı renkte mine taklidi bitkisel işlemeli ve üzeri yine meşe yaprağı aplikelerle süslü çelikten dört adet paftası vardır. Ağızlık ve çamurluk kısımları altındandır. Kının üzerinde üstü çuha kaplı ve bitkisel işlemeli bir bel kayışı bulunmaktadır. Topkapı Sarayı Müzesi Silahlar Bölümü'ne 1/2001 envanter numarasıyla kayıtlıdır.

Envanter numarası Y. Mtv-62/19-1 olan ikinci arşiv belgesinde, İstanbul'a ticaret yapmak için gelen Yamada Torajiro'nun Harbiye Mektebi'nde tahsil yapmakta olan Japon Abdülhalim Novoda Efendi'den yardım alarak getirdiği diplomatik hediyeleri makama sunmak istediği yazılıdır²²:

“Mekâtib-i Askeriye-i Şâhâne Nezâreti

*Mâbeyn-i Hümayûn Cenab-ı Mülûkâne Başkita-
bet-i Celilesine,*

Japonya'dan berây-ı ticaret (ticaret yapmak için) payitaht-ı saltanat-ı seniyye-i mülukâneye gelmiş olan Yamada Efendi'nin atabe-i seniyye-i mülukâneye takdim olunmak üzere Mekteb-i Fünun-ı Harbiye-i Şâhâne'de tahsilde bulunan Japonyalı Abdülhalim Novoda Efendi vasıtasıyla itâ eylediği zırh ve seyf (kılıç) ve resimler me'mur-ı mahsusa teslimen ve olbabda bazı ifadeyi havi olan arzuhali leffen takdim kılınmakla olbabda emr ü ferman hazret-i men lehu'l-emrindir”. Şevval 1309 (Hicri) (1892)- Nisan 1308 (Rumi), (Miladi Nisan1892)

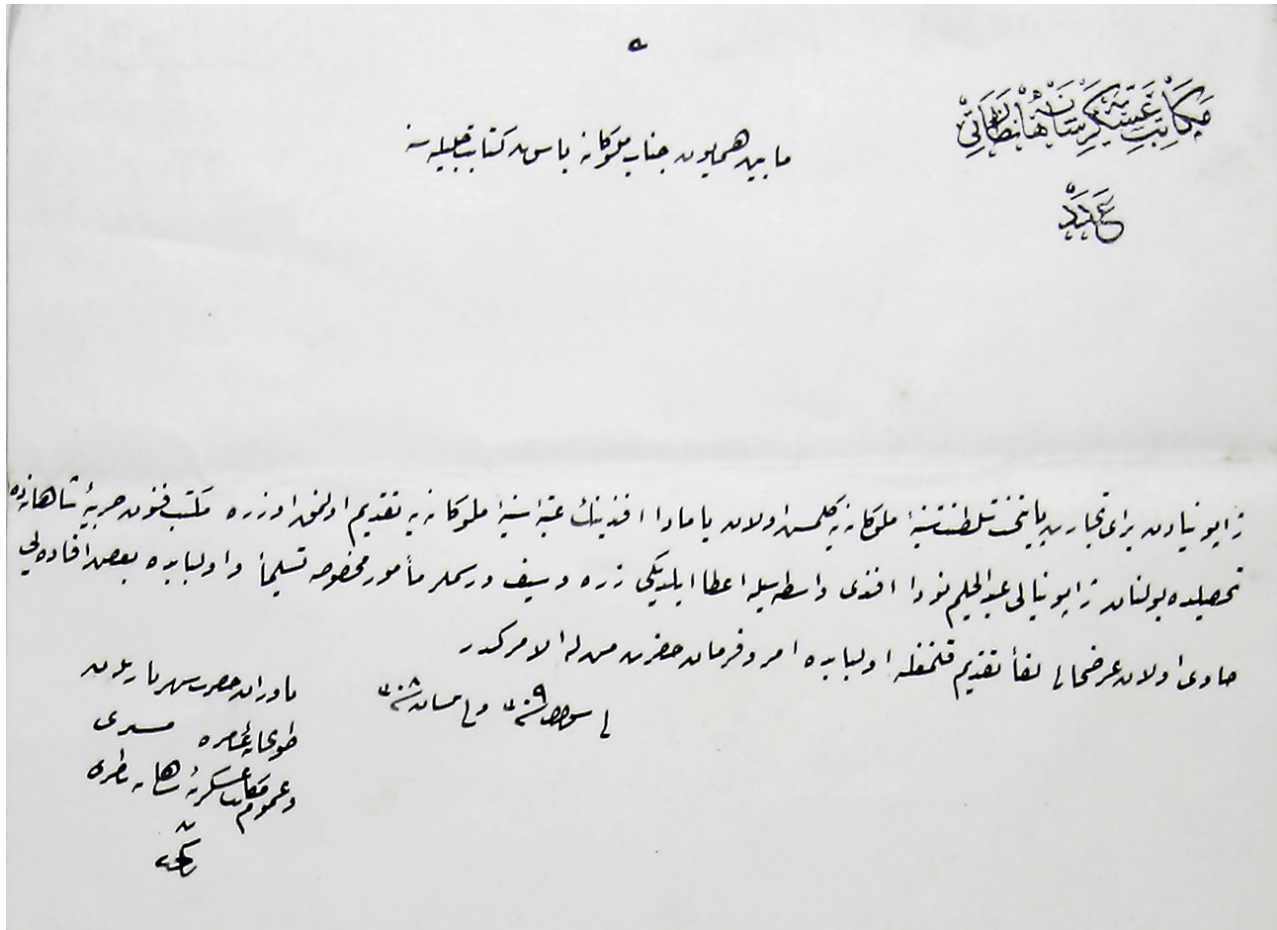
Yaverân-ı Hazret-i Şehriyâriden Tophane-i Amire Müşiri ve Umum Mekâtib-i Askeriye-i Şâhâne Nâzırı Zeki”. (Resim 14)

Yamada Torajiro tarafından Sultan II. Abdülhamid'e diplomatik hediye olarak verilen ve Topkapı Sarayı Hazine Kitaplığı'nda bulunan rulo duvar resminde (kakejiku) bir savaş sahnesi betimlenmiştir. Japon kâğıdı üzerine renkli boyalarla yapılan bu rulonun 17. yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir. Yuvarlak siyah ahşap çubuğa sarılmış olan Klasik rulo resim geleneğindeki resmin arkasında Japonca “Osaka Natsu Jin no Zu” (Osaka Yaz Savaşı Haritası) yazısı bulunmaktadır.²³ Resim, Osaka'da Edo döneminde (1603-1868) yaşanmış bir iç savaşı tasvir etmektedir. Yamada Torajiro'nun getirdiği zırhın da bu savaşta kullanıldığı iddia edilmektedir. Eser, Topkapı Sarayı Elyazmaları Kütüphanesi'ne H.2066 envanter numarasıyla kayıtlıdır. (Resim 15)

21 Millî Saraylar Başkanlığı, Topkapı Sarayı Müzesi, Silahlar Bölümü'ne 1/2001 envanter numarasıyla kayıtlıdır.

22 BOA., Y. MTV-62/19-1

23 Millî Saraylar Başkanlığı, Topkapı Sarayı Elyazmaları Kütüphanesi'ne H.2066 envanter numarasıyla kayıtlıdır.

14 Yamada Torajiro'nun Sultan II. Abdülhamid'e getirdiği diplomatik hediyeler, BOA. Y. MTV-62/19-1

15 Yamada Torajiro'nun Sultan II. Abdülhamid'e getirdiği Osaka Yaz Savaşı'nı tasvir eden aile yadigarı duvar resmi, Env. No. TSMK. H.2066

16 Yamada Torajiro'nun geleneksel Japon kıyafetleri içinde çekilmiş fotoğrafı (Yamada Family co.)

17 Yamada Torajiro'nun Sultan II. Abdülhamid'e sunum yapmak için getirdiği, geleneksel Japon çay seremonisinde kullanılan mangal ve sıcak su kabı, Env. No. 94/2080

Yamada Torajiro (Resim 16), Japonya'da geleneksel çay seremoni öğreticiliği yapan bir aileden gelmektedir. Kendisi de aynı zamanda çay seremonisi (sado/chado) ustasıdır. Yıldız Sarayı'nda Sultan II. Abdülhamid'e geleneksel Japon çay seremonisi yaptığı bilinmektedir. Bu vesileyle Japonyadan çay takımlarını da getirmiştir. (Resim 17, 17a)

Çay seremonisinde kullanılan üç ayaklı ocaklık "furo" ve içinde sıcak suyun hazırlandığı demir döküm sıcak su kabı "çağama", Japon çay seremonisinin ana unsurlarıdır.²⁴ "Çawan" ise çay fincanlarına verilen isimdir. Dolmabahçe Sarayı Müzesi Koleksiyonu'nda beyaz renkli ve kırmızı hilâl desenli olan çay fincanları iki gruptan oluşmaktadır. Türk bayrağı desenli fincanlar, dostluğu pekiştirmek adına

24 Milli Saraylar Başkanlığı, Saray Koleksiyonları Müzesi'ne 94/2080 envanter numarasıyla kayıtlıdır.

özel olarak yapılmıştır. Çay saklama kabı olan "natsume", ahşap üzeri lakedir. Su kepçesi "çaşaku", çay kaşığı "çasaji" ve çay karıştırma fırçası "çasen" ise bambudandır. Dolmabahçe Sarayı envanterine kayıtlı olan bu Japon çay seremonisi takımı, bugün Milli Saraylar Başkanlığı bünyesindeki Ankara Pallas Müzesi'nde sergilenmektedir.²⁵

Yamada Torajiro, 1893'te kısa bir süreliğine Japonya'ya geri dönmüştür. Japonyadan Nakamura Kenjiro ile beraber 1893 yılının yazında Nakamura Shoten Mağazası'nı kurmak üzere tekrar Türkiye'ye geri gelmiştir. Türk-Japon dostluğunun gelişmesinde ve Osmanlı saraylarında Japon eserleri koleksiyonunun oluşmasında Yamada Torajiro'nun önemli bir rolü vardır.

25 Milli Saraylar Başkanlığı, Saray Koleksiyonları Müzesi'ne 94/1683. 1-13 envanter numarasıyla kayıtlıdır.

17a Yamada Torajiro'nun Sultan II. Abdülhamid'e çay seremonisi yaparken kullandığı geleneksel Japon çay seremonisi takımı, Env. No. 94/1683. 1-13

Yamada Torajiro, Nakamura Shoten mağazasında Japonya'dan getirmiş olduğu ürünleri satmaya başlamıştır. Mağaza kısa zamanda ünlenmiş ve İstanbul halkının uğrak noktası hâline gelmiştir. Japonlara özgü her türlü ürünün bulunduğu Nakamura Shoten'de çay, maden suyu, Japon yapımı kahve ve çay fincanları, ipek, tepsiler, yelpazeler, vazolar, oyuncaklar, kimonolar, kumaşlar, büyük ve küçük boy vazolar, incecik ve cilâli tahtalardan yapılmış minimini çekmeceler, duvar süsleri yapılan yelpazeler, şemsiyeler, aralarına fotoğraf yerleştirmek için yapılmış dar ve uzun duvar hasırları satılmıştır. Bilhassa Mikado lavantası, İstanbul halkı tarafından çok sevilmiştir.

Sultan II. Abdülhamid, Yamada Torajiro'nun ticari alanda da başarılı olması için destek vermeye devam etmiştir. Bu amaçla Yamada Torajiro'ya saray kadınları için birçok kumaş, ağır işlemeli yatak takımları, büyük ve kıymetli saksılar, vazolardan oluşan bir hayli sipariş vermiştir.

Dolmabahçe Sarayı'nda bulunan ahşap kutular, masalar, sandalyeler, mobilyalar, paravanlar, kumaş dokumalar, çarşaf ve porselen vazoların birçoğu Nakamura Shoten mağazasından satın alınmıştır. Türk-Japon dostluğu, 1887 yılında en üst seviyede diplomatik ilişkilerle başlayıp Ertuğrul Fırkatayni faciasından sonra duygusal bir dostluğa dönüşmüş ve son olarak da Yamada Torajiro'nun özel gayretleriyle ticari iş birliğine doğru evrilerek devam etmiştir.

Yamada Torajiro, Türkiye'den özellikle İstanbul ve İzmir'den afyon, tütün, incir, üzüm, kuru gıda, deri, kaya tuzu, yün ve parşömen gibi bazı ürünleri alarak Japonya'ya göndermiş, Türk mallarını Japonlara tanıtmaya çalışmıştır. Türk narının üstün kaliteli olmasından dolayı 1895-1945 yılları arasında Tayvan Valisi Goto'ya Türkiye'den nar ağacı göndermiştir. (Resim 18, 18a)

Owari (Aichi-ken) bölgesinde, mine tekniğiyle yapılmış, büyük boy, kızıl kahve zeminli vazunun

gövdesine erik ağacı dalına tünemiş bir çift güvercin resmedilmiştir. Beyaz erik çiçekleri, vazunun boynuna kadar dolanmıştır. Erik ağacının altında ise beyaz ve pembe renkte iri çiçekli şakayıklar vardır. Üzerlerindeki desenin kontürünü oluşturan gümüş telin belirginliğinden dolayı "yusen shippo" adı verilen, telli mine tekniğinde yapılmış bir vazodur. Millî Saraylar Koleksiyonu'na 13/481 envanter numarasıyla kayıtlı bu vazo, Millî Saraylar Başkanlığı bünyesindeki Yıldız Sarayı, Kaskat Kasrı'nda sergilenmektedir.

18, 18a Yusen Shippo, vazo, Millî Saraylar Koleksiyonu, Env. No. 13/481

Yazıhane masası, ahşap ve künde-kârî tekniği ile yapılmıştır. Açık ve koyu renklerden oluşan ahşap yazıhane, ahşap parçaların birbirine geçirilmesi tekniği ile yapılmış çekmeceli bir masadır. Japonya'da Yosegi işi adı ile anılmaktadır. Bu tür ahşap işçiliğın geçmişi, Japonya'da 1350 yıllarına kadar dayanmaktadır. Meiji döneminde (1868-1912) ise Yosegi işi, Tokyo'nun batısında bulunan Shizuoka Bölgesi'nde yeniden canlandırılmıştır. Burada bulunan Hakone Dağı'nda Yosegi işi ahşap eserlerin üretilip ihraç edilmesi popüler hâle gelmiştir. Bu nedenle Yosegi işi ahşap eserlere Hakone işi de

denmektedir. Japonya'dan ihraç edilen ahşap eserler, genellikle küçük boyutlu kutular ve çekmeceler olmasına rağmen, bazen büyük boy eserler de üretilip ihraç edilmiştir. Dolmabahçe Sarayı koleksiyonunda Yosegi veya Hakone işi adı verilen eserler bulunmaktadır. Bunlardan biri, Millî Saraylar Koleksiyonu'na 54/948 envanter numarasına kayıtlı ahşap yazıhane masasıdır. Bu tür eserler, Yamada Torajiro'nun ticarethanesi olan Nakamura Shoten'den satın alınma eserler grubundan olmalıdır. Günümüzde bu eser Dolmabahçe Sarayı'nda sergilenmektedir. (Resim 19)

19 Yosegi işi yazıhane, Millî Saraylar Koleksiyonu, Env. No. 54/948

Bambu ağacından mobilya yapma geleneği, Japonlarda oldukça yaygındır. Dolmabahçe Sarayı'nda Nakamura Shoten mağazasından satın alındığı tespit edilen eserler arasında bambudan yapılmış ayna ve etajer bulunmaktadır. Envanter numarası 54/965 olan ayna ve envanter numarası 54/946 olan etajer,

bugün Dolmabahçe Sarayı Kadınefendiler Dâiresi'nde sergilenmektedir. Ayrıca bambu ağacından yapılmış olan yazı masasının yüzeyinde makie tarzı lake tekniği ile yapılmış panolar bulunmaktadır. 54/955 envanter numaralı yazı masası da Dolmabahçe Sarayı'nda teşhir edilmektedir. (Resim 20)

20 Bambu yazı masası,
Millî Saraylar Koleksiyonu, Env. No. 54/955

Mavi-beyaz renkli Arita ihracat ürünü porselenlerinden olan, sır altı tekniği ile yapılmış, gövdesinde orman ve geyik resmi bulunan büyük boy vazo, Yamada Torajiro'nun satmış olduğu Japon ürünlerine benzemektedir. Sultan II. Abdülhamid'in de zaman zaman sipariş verdiği büyük boy porselen vazolara örnek teşkil etmektedir. Dolmabahçe Sarayı'nda sergilenen bu eser, Millî Saraylar Koleksiyonu'na 51/401 envanter numarasıyla kayıtlıdır. (Resim 21)

21 Mavi-beyaz Arita porseleni vazo,
Millî Saraylar Koleksiyonu, Env. No. 51/401

Yamada Torajiro, İstanbul'da kaldığı 18 yıl boyunca zaman zaman Japonya'ya dönmüş ve oradan Nakamura Shoten mağazasında satış yapmak için yeni ürünler getirmiştir. Ayrıca Japonya'ya gittiğinde üst düzey yöneticilerle görüşüp Türkiye-Japonya arasındaki dostluk ilişkilerini de sıcak tutmak için büyük gayret sarf etmiştir. 1899 yılında (32 Meiji) Yamada, Tamba Maru gemisi ile Japonya'ya döndüğünde, Japonya'da Türkiye'yi daha önce ziyaret etmiş olan Prens ve yakınlarına giderek onlara Osmanlı İmparatorluğu'nu, Sultan II. Abdülhamid'i, İstanbul'u ve yapılan çalışmaları anlattığı bilinmektedir. Ayrıca Japonya'da sözü geçen itibarlı yöneticileri de ziyaret ettiği ve Sultan II. Abdülhamid'in özel merakları ve hobileri hakkında bilgi verdiği de onlardan alıp getirdiği diplomatik hediyelerden anlaşılmaktadır.

Tarihçiler, Sultan II. Abdülhamid'i anlatırken özel yetenekleri ve becerileri hakkında her zaman olumlu ifadeler kullanmıştır. Özellikle ahşap oyma sanatındaki ustalığı konusunda herkes aynı fikre sahiptir. İyi bir marangoz olan Sultan II. Abdülhamid, saat ve tüfek gibi teknoloji içerikli aletlerin yanı sıra hat sanatı, müzik, resim gibi güzel sanatlarla da ilgilenmiştir. Bizzat kendisi bu konularda eserler yapmıştır. Doğa ile içiçe olmayı seven Padişah, bahçe düzenlemesi nadir çiçek ve bitkileri ile ender rastlanan kuş ve hayvanlara da ilgi duymuştur. Bunun yanı sıra farklı konuları çalışan sanatçıların ve ustaların yaptığı sanat eserlerini toplayarak Yıldız Sarayı'nda özel bir koleksiyon oluşturacak kadar ince zevkleri olan bir koleksiyonerdir.

Yamada Torajiro, Japonya'da görüştüğü üst düzey yöneticilere Sultan II. Abdülhamid'in hayvan ve bitkilere meraklı olduğunu anlatmış olmalı ki dönüşte Sultan'a hediye olarak Meiji liderlerinden canlı kuşlar ve Japonya'ya özgü bitki ve ağaçlardan getirmiştir. Yamada Torajiro aracılığı ile gönderilen canlı hayvanlar ile diğer diplomatik hediyeleri gönderen Japonya'daki liderlerin isimleri ve diplomatik hediyelerin cinsi, arşiv belgelerinde şu şekilde tespit edilmektedir:

22 İmparator Meiji'nin Yıldız Sarayı'na gönderdiği kırmızı taçlı turna kuşları,
Env. No. YSKH.YA.90552-31

Geçmişte Türkiye'yi ziyarete etmiş olan Prens Komatsu (Fushimi no miya) özellikle kendi yetiştirdiği bir beyaz sülünü Sultan II. Abdülhamid'e diplomatik hediye olarak göndermiştir. Diğer hediyeleri ve yollanan hediyeler şu şekilde sıralanmaktadır: Marki Hosokawa Morishige'nin bir Japon bülbülü ile küçük bir kuşu; Marki Tokugawa Yorimichi'nin koyu mavi renkli, kızıl boyunlu komadori kuşu; Aoki Shuzo'nun güzel süslemeleri olan kısa bir kılıcı; Mareşal Kont Terauchi Masatake'nin, Çin-Japon Savaşı üzerine büyük bir fotoğraf albümü (1894-1895); Yüzbaşı Tanaka Tsunatsun'e'nin altın işlemeli lake kutusu; Tayvan Valisi Baron Den Kenjiro'nun dekoratif işlemeli küçük ahşap bir kuşu; Wakayama bölgesinin Valisi Ogura

Hisashi'nin Ertuğrul şehitlerine düzenlenen cenaze törenini ve Kushimoto'da yapılan taş anıtı gösteren özel bir fotoğraf albümü.

Canlı hayvan ve bitkilerden günümüze kadar gelen az örnek vardır. Bu da İhlamur Kasrı'nda gördüğümüz *Gin nan* (mabet ağacı) gibi hâlâ dimdik ayakta duran uzun ömürlü ağaçlardır. Bunun dışında Japonya'dan diplomatik hediye olarak gönderilen canlı hayvanlar, arşiv belgelerinde, yazılı anlatımlarda ve Sultan II. Abdülhamid'in fotoğraf albümlerindeki resimlerde görülmektedir. Bu fotoğrafların en güzel örneği Yıldız Sarayı'nın köşk ve bahçelerinde çekilmiş olanlardır.²⁶ (Resim 22)

²⁶ SKH.YA.90552-31.

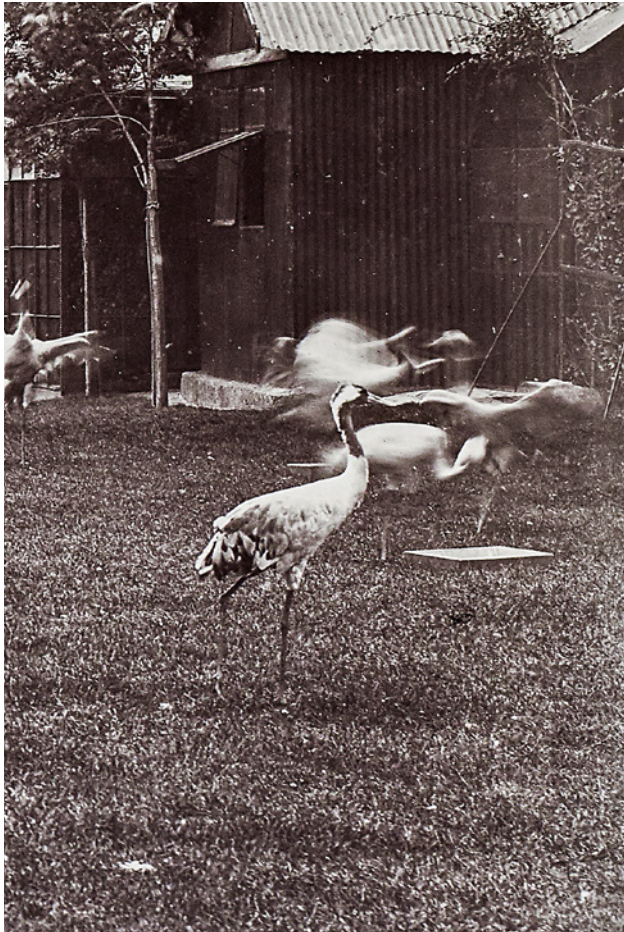

23 Ihlamur Kasrı'nda Yamada Torajiro'nun diplomatik hediye olarak getirdiği gin nan (mağbet) ağaçları.

Japonya'ya özgü bitki türlerinden *gin nan* (ichomabet ağacı) sonbaharda sararan yapraklarıyla oldukça etkileyici bir ağaç türüdür. Osmanlı saray ve köşklerinde rastladığımız bu ağaç, Japonya'dan diplomatik hediye olarak gelen canlı bitkilerdendir. Özellikle Ihlamur Kasrında bütün heybeti ile göğe doğru yükselen ve sonbaharda altın sarısı yapraklarıyla görenleri etkileyen bu ağaç, Japonya'da hemen hemen bütün tapınakların avlularına dikilmiştir. Japonlara özgü *kaki*'yi (Trabzon hurması) Sultan II. Abdülhamid'in 1900 yılındaki Paris sergisinde

görüp beğendiği ve daha sonra saraya bu ağaçlardan kırk kadar getirtip diktirdiği bilinmektedir. Yıldız Sarayı'nın bahçesinde bulunan ve son baharda turuncu renkte meyve veren bu ağaçlar, Japonya'dan diplomatik hediye olarak gelen bitki ve ağaç çeşitlerine örnek teşkil etmektedir. Topkapı Sarayı'nın dördüncü avlusunda, Bağdat Köşkü ve Revan Köşkü arasında dikili olan *kaki*'nin (Trabzon hurması) diplomatik hediye olarak mı geldiği yoksa onlardan çoğaltılan ağaçlardan mı olduğu, farklı bir araştırmanın konusu olabilir. (Resim 23)

Japon İmparatoru'nun diplomatik hediye olarak gönderdiği canlı kuşlara Sultan II. Abdülhamid'in fotoğraf albümlerinde rastlanmaktadır. Fotoğraflarda Havuzlu Köşk önünde çeşitli kanatlı hayvanların gezindiği ve açık alanda beslendiği görülmektedir. Bunların arasında dikkat çekenler ise Japon İmparator'un sarayında da görülen, uzun yaşamının ve mutluluğun sembolü olan "kırmızı taçlı turna" (tanchō zuru) kuşlarıdır. Japon turna kuşlarının Havuzlu Köşk'ün önünde çiftler hâlinde dolaştıkları ve beslendiklerinin görüldüğü fotoğrafın altında Osmanlıca olarak "Hadika-i şâhâneleri dahilinde Adadan Ada Kasr-ı Âlîsiyle İsviçre Kasr-ı Hümayûnlarının manzarası" diye yazılıdır. Ayşe Osmanoğlu'nun Yıldız Sarayı'nda geçen çocukluk hatıralarını anlattığı *Babam Sultan Abdülhamid* adlı kitapta da diplomatik hediye olarak gelen canlı kuşlar hakkında detaylı bilgi verilmektedir: (Resim 24)

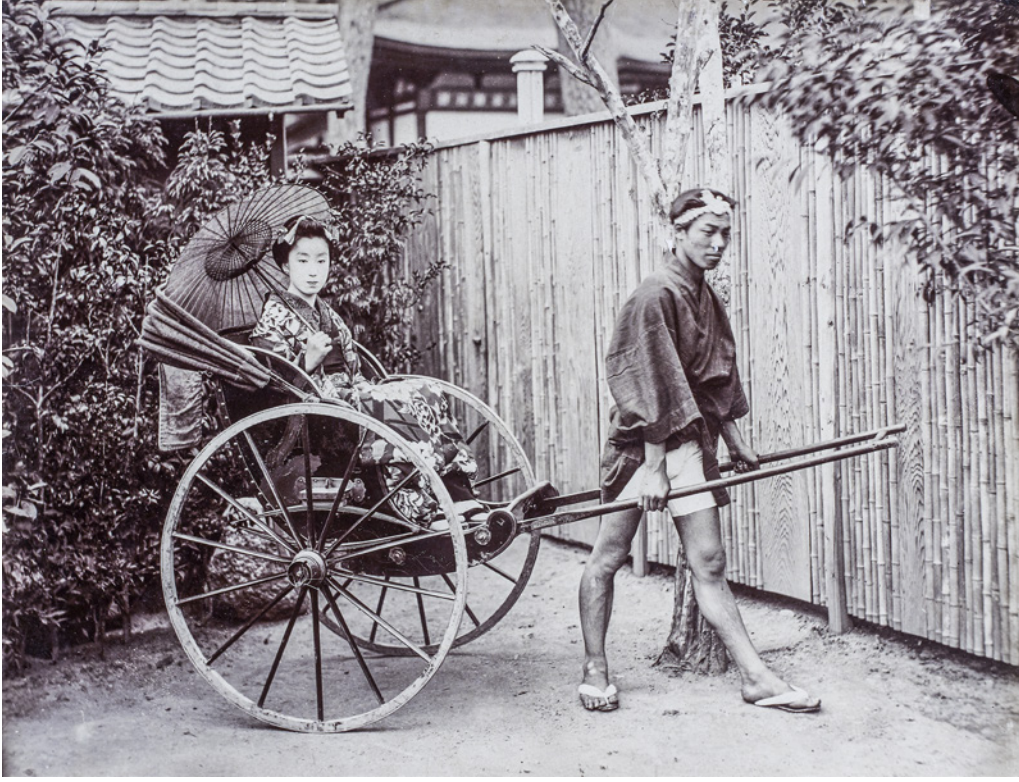
24 İmparator Meiji'nin Yıldız Sarayı'na gönderdiği kırmızı taçlı turna kuşları, Env. No. YSKH.YA.90552-31

"Harem tarafındaki Selâmlık Bahçesi'nde ise her cinsten kuşlar vardı. Tavuslar, sülünler, türlü türlü papağanlar, güvercinler bulunuyordu. Büyük Havuz'da Japon İmparatoru'nun babama hediye olarak gönderdiği Japon ördekleri çok güzeldi... Büyük Havuz'un ortasındaki adada yine İmparator'un gönderdiği nadide kuşlar vardı. Bunları pek sever, daima görmeye giderdim.

Hatta bir gün bu yüzden başıma bir şey geldi; Lalamlarla birlikte adaya gitmiş, bu kuşlara bakıyor, çimenlikte koşuyor, oynuyordum. Orada uzun bacaklı, uzun gagalı turnalar da vardı. Bunlar insana pek alışkindılar. Fakat nasılsa biri geldi, enseme vurdu, kan akmaya başladı. Lalam son derece korktu. Ne yapacağını şaşırды. Ben hiç ağlamadım. Çünkü canım yanmış değildi. Lalam beni kucığına alarak doğruca Nöbet Odası'na getirdi. Doktor Mukim Paşaya gösterdi. Doktor derhal pansuman yaptı. Yarayı yıkadı. Kanı durdurdu. Sonra anlaşıldı ki hayvan, elbisemin koyu pembe renginden ürkmüş. Babama söylemediler. Böylece geçti."²⁷

Sultan II. Abdülhamid'in dünya kültürlerini tanımak amacıyla oluşturduğu fotoğraf albümünde Japonya'ya ait çok sayıda fotoğraf bulunmaktadır. Japonya'nın Tokyo, Kyoto, Nara gibi eski ve yeni başkentlerindeki doğa ve tarihî yapıların fotoğrafları bir albümde toplanmıştır. Tiyatro sahneleri, müzik aletleri ve müzisyenler, Japon erkek ve kadın portreleri, geleneksel Japon kıyafetlerinden oluşan oldukça renkli ve zengin bu albümler, günümüzde Yıldız Sarayı Kütüphanesi'nde muhafaza edilmektedir. (Resim 25, 25a)

27 Ayşe Osmanoğlu, *Babam Sultan Abdülhamid*. İstanbul: Selis Kitapları, 2008, 126.

25 Jinrikisha adı verilen çekçek arabası, Env. No. YSKM.YA.91222/49

25a Geleneksel kıyafetler içinde iki Japon kadını, Env. No. YSKM.YA.91222/51

Ertuğrul Fırkateyni kazasından sonra Japon yöneticilerinin ve kazazedeler için düzenledikleri anma törenlerini ve kazanın yaşandığı bölgeyi ayrıntılı olarak gösteren bir fotoğraf albümü de bulunmaktadır. Bu albümün Wakayama bölgesinin valisi Ogura Hisashi tarafından Sultan II. Abdülhamid'e diplomatik hediye olarak Yamada Tarajiro aracılığı ile gönderilmiş olması muhtemeldir. Albümde kazanın yaşandığı kayalıklar, Oshima Adası'ndaki şehitlik anıtı, Japonların burada düzenledikleri anma törenleri ayrıntılı bir şekilde görülmektedir.²⁸ Böyle bir albümün hazırlanıp Sultan II. Abdülhamid'e gönderildiği arşiv belgelerinde de geçmektedir. (Resim 26)

Ertuğrul Fırkateyni kazasının olduğu Oshima Adası'nda her yıl düzenli olarak Ertuğrul Fırkateyni şehitler için yapılan şükran ve anma törenleriyle yeni nesil Japonlar tarafından da dostluk duyguları hafızalarda tazelenmektedir. Bu vesileyle 1929 yılında Japon İmparatoru, Ertuğrul Şehitliği makamını ziyaret etmiştir. 1890 yılında Türk-Japon dostluğunun kurulması için büyük bedeller ödeyerek görevlerini tamamlayan ve bugün Japonya topraklarında huzur içinde yatan bu büyük ve fedakâr kahramanların şehitlik makamının önünde saygı durumunda bulunarak Türk ve Japon dostluğuna en üst seviyede sahip çıkmıştır.

26 Geleneksel kıyafetleri ve müzik aletleriyle Japon kadınları, Env. No. YSKM.YA.91222/50

28 YSKH. YA.91222/76 Envanter numaralı.

Türk- Japon dostluğu, Sultan II. Abdülhamid ve Japon İmparatoru Meiji'nin özel gayretleriyle 1887 yılında başlamış ve iki ülke arasında diplomatik hediyelerle kalıcı hâle dönüşmüştür. Günümüzde bu diplomatik hediyeler, Osmanlı saray müzelerinde sergilenerek Türk-Japon dostluğunun hatıraları yaşatılmaktadır. Sultan II. Abdülhamid tarafından gönderilen diplomatik hediyeler ise Sannomaru Shozokan Müzesi'nde (İmparatorluk Koleksiyonları Müzesi) muhafaza edilmektedir. 137 yıllık Türk-Japon dostluğunun sembol eserleri, bu dostluğun kurulması için büyük gayretler sarf edildiğinin belgesi niteliğindedir. O günlerin en iyi tanıkları olan diplomatik hediyeler, Millî Saraylar Başkanlığı bünyesinde hizmet veren Topkapı Sarayı, Dolmabahçe Sarayı, Yıldız Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Ankara Palas Müzesi, İhlamur Kasrı'nın yanı sıra, İstanbul'da bulunan diğer köşk ve kasırlarda sergilenmektedir.

Sonuç

Farklı coğrafyalarda etkin rol oynayan Osmanlı Devleti ve Japonya'nın dostluk kurmak için en üst seviyede göstermiş oldukları gayret, Millî Saraylar Başkanlığına bağlı müzelerde sergilenen diplomatik hediyeler ışığında anlaşılabilir. Geçmişte iki ülke arasında kurulmaya çalışılan iyi ilişkilerin somut delili ve belgesi niteliği taşıyan bu diplomatik hediyeler, Türkiye ve Japonya arasında yeni dostlukların kurulmasında köklü ve bağlayıcı rol üstlenmektedir. Müzelerde sergilenen diplomatik hediyeler, genç nesil Türk ve Japon halkları arasında karşılıklı olarak anıların taze tutulmasını sağlayarak dostluğun devamına yardımcı olmaktadır.

Kaynakça

I. Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Yıldız Perekende Evrakı Askeri Maruzat (Y.PRK-ASK)

Yıldız Mütenevvi Maruzat (Y.M.TV)

II. Kaynak Eserler

Esenbel, Selçuk. "Yüzyılın Sonunda İstanbul'da Bir Japon Romantik: Yamada Torajiro ve Perâ'nın 'Japon Mağazası' Nakamura Shoten", *Hilâl ve Güneş İstanbul'da Üç Japon*. Haz. Erdal Küçükyalçın, Miyuki Aoki Girardelli, Selçuk Esenbel. Çev. İnan Öner, Melis Şeyhun. İstanbul: Suna ve İnan Kıraç Vakfı İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2010: 13-68.

Osmanoğlu, Ayşe. *Babam Sultan Abdülhamid*. İstanbul: Selis Kitapları, 2008.

Millî Saraylar, Sultan II. Abdülhamid Kütüphane Koleksiyonu, Yıldız Albümleri.

Ruyusuke, Asamî, v.d. *Japon Sanatının 5000 Yılı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Topkapı Sarayı Müzesi, Promat Baskı Yayın San. Ve Tic. AŞ., İstanbul 2010.

Şakir, Ziya. *Sultan Hamit ve İmparator Mikado*. İstanbul: Akıl Fikir Yayınları, 2009.

Torajiro, Yamada. *Japon Aynasından Resimli Türkiye Gözlemleri*. Çev. Selçuk Esenbel. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2021.

Tufan, Ömür. "Sultanların Japon Kültürü ile Tanışması ve Yamada Torajiro'nun Katkıları", *Hilâl ve Güneş İstanbul'da Üç Japon*. Yay. Haz. Erdal Küçükyalçın, Miyuki Aoki Girardelli, Selçuk Esenbel. Çev. İnan Öner, Melis Şeyhun. İstanbul: Suna ve İnan Kıraç Vakfı İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2010: 69-87.